

**М.П. Стецюк, перший заступник директора
ДП «Київський науково-дослідний та проектний інститут
землеустрою»**

**С.О. Осипчук, канд. геол.-мінер. наук
вчений секретар ДП «Київський науково-дослідний та проектний
інститут землеустрою»**

**А.О. Кошель, інженер
ДП «Київський науково-дослідний та проектний інститут
землеустрою»**

**МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ РОЗРОБКИ ПРОЕКТІВ
ЗЕМЛЕУСТРОЮ, ЩО ЗАБЕЗПЕЧУЮТЬ ЕКОЛОГО-
ЕКОНОМІЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ СІВОЗМІН
ТА ВПОРЯДКУВАННЯ УГІДЬ ПАСІЧНОГО ГОСПОДАРСТВА**

Постановка проблеми. В процесі роздержавлення та приватизації земель утворилась велика кількість суб'єктів земельних відносин. З їх утворенням виникла необхідність щодо раціональної організації та впорядкування їх територій з використанням нових ринкових механізмів та науково-обґрунтованих підходів, які повинні базуватися на досвіді провідних країн світу та враховувати цінні надбання вітчизняних науковців і практиків.

Важливою проблемою, в цьому контексті, є розробка проектів землеустрою, які б забезпечували еколого-економічне обґрунтування сівозмін та впорядкування угідь особистих селянських господарств з метою підвищення екологічної та економічної ефективності їх використання. Це обумовлене перш за все тим фактом, що особисті селянські господарства є розвиненою формою господарювання в Україні і мають велике значення в цілому для розвитку вітчизняної економіки та українського села зокрема. Законодавчо особистим селянським господарствам надається державна підтримка відповідно до Закону України «Про особисте селянське господарство» від 15.05.2003 № 742-IV [4].

Для організації території особистого селянського господарства Законом України «Про землеустрій» від 22.05.2003 № 858-IV [3], зокрема ст. 52 передбачено розробку проектів землеустрою, що забезпечують еколого-економічне обґрунтування сівозмін та впорядкування угідь.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню бджільництва й організації пасічного господарства присвячено праці багатьох науковців і практиків, зокрема В.А. Гайдара, Г.К. Лоїка, В.П. Поліщука, Г.М. Приймака, І.Г. Тарасюка та ін. [5-8].

У землевпорядних і містобудівних нормативних документах, в тому числі й у ДБН Б.2.4-3-95 (Генеральні плани сільськогосподарських підприємств), є рекомендації щодо проектування ферм великої рогатої худоби, свино-, вівце- і конеферм, кроле-, звіро- й птахоферм, але ніде не згадуються бджолоферми.

Отже, особливостями проектів землеустрою землеволодінь чи землекористувань, які спеціалізуються на бджільництві, не надається належної уваги.

Метою даної публікації є висвітлення методологічних основ щодо розробки проектів землеустрою, що забезпечують еколого-економічне обґрунтування сівозмін та впорядкування угідь пасічного господарства.

Виклад основного матеріалу. Спеціалістами ДП «Київський інститут землеустрою» був розроблений проект землеустрою, що забезпечує еколого-економічне обґрунтування сівозмін та впорядкування угідь пасічного господарства (далі - проект землеустрою) площею 2,5991 га в межах Мироцької сільської ради Києво-Святошинського району Київської області.

Спеціалізація особистого селянського господарства – бджільництво – галузь сільськогосподарського виробництва, основою функціонування якої є розведення, утримання та використання бджіл для виробництва харчових продуктів і сировини для промисловості.

Проект землеустрою був розроблений у відповідності до Земельного кодексу України від 25.10.2001 р. № 2768-III, Закону України «Про землеустрій» від 22.05.2003 р. № 858-IV, Закону України «Про бджільництво» від 24.09.2009 р. № 586-IV, Закону України «Про особисте селянське господарство» від 15.09.2003 р. № 742-IV. Основними методичними та нормативно-технічними документами були «Методичні рекомендації з оцінки екологічної стабільності агроландшафтів та сільськогосподарського землекористування» (Інститут землеустрою УААН, 2001), проект нормативно-технічного акту «Методичні рекомендації щодо складання проектів землеустрою, що забезпечують еколого-економічне обґрунтування сівозміни та впорядкування угідь» (основні положення) (ДП «Головний інститут землеустрою», 2005) та інші документи в галузі використання і охорони земель.

В складі проекту землеустрою були проаналізовані матеріали щодо існуючого стану досліджуваної території і на їх основі розроблені наступні частини та розділи проекту:

I. Основні техніко-економічні показники проекту землеустрою;

II. Пояснювальна записка, яка складається з розділів:

- загальні відомості про об'єкт проектування;
- ґрунтово-ресурсний потенціал;
- визначення земель з особливим режимом використання;
 - організація території для функціонування особистого селянського господарства:

- спеціалізація особистого селянського господарства;
- розміщення пасіки і господарських будівель;
- визначення типу і виду сівозміни;
- проектування полів сівозміни;
- схеми чергування сільськогосподарських культур у сівозміні;
- план переходу до прийнятої сівозміни;
- технології вирощування сільськогосподарських культур медоносів.

- заходи щодо охорони земель;
- еколого-економічна та соціальна ефективність проекту землеустрою;
- розгляд, погодження та затвердження проекту землеустрою;
- техніка безпеки;
 - перенесення в природу (на місцевість) полів сівозміни та інших елементів проекту землеустрою;
 - контроль за виконанням проекту землеустрою та здійснення авторського нагляду.

Важливою складовою проекту землеустрою є ретельне вивчення природно-територіальних умов з метою оптимального вибору породи бджіл, підбору відповідних культур-медоносів при цьому не створюючи незручностей для людей.

Враховуючи фізико-географічні умови розташування території дослідження та її господарські потреби проектом землеустрою було передбачено вибір породи польських бджіл та 5-пільної спеціальної сівозміни з використанням наступних ентомофільних* рослин [1-2]:

1. Буркун білий
2. Конюшина лучна
3. Фацелія пижмолиста
4. Гречка

* Відповідно до Закону України «Про бджільництво» від 24.09.2009 р. № 586-IV ентомофільні рослини - це рослини, які запилюються комахами.

5. Ріпак озимий.

Виходячи з біологічних особливостей ентомофільних культур та строку їх цвітіння в складі проекту була розрахована медопродуктивність полів сівозміни (табл.).

Схема медоносного конвеєра у сівозміні та медопродуктивність полів сівозміни

Медоносні культури	Періоди цвітіння, дні місяця					Середня медопродуктивність культур, кг/га	Площа поля сівозміни, га	Медопродуктивність полів сівозміни, кг
	V	VI	VII	VIII	IX			
Буркун білий	-	25-30	1-31	1-10	-	300	0,4925	148
Конюшина лучна	1-31	-	-	-	1-30	120	0,2971	36
Фацелія пижмолиста	12-31	1-30	-	12-31	1-30	300	0,3081	92
Гречка	-	-	1-31	1-14	-	90	0,4925	44
Ріпак озимий	1-31	1-4	-	-	-	80	0,4925	39
Разом								360

Розміщення полів проводилося з врахуванням якісних властивостей ґрунтового покриву, рельєфу місцевості, дорожньої, гідрографічної та меліоративної мережі, конфігурації земельних масивів, особливостей і властивостей сільськогосподарських культур.

Поля сівозміни були сформовані шляхом поділу земельної ділянки особистого селянського господарства таким чином, щоб максимально забезпечити найбільш ефективно її використання із забезпеченням економічно обґрунтованих під'їзних шляхів.

Пасіка* за проектом розміщена у північній частині земельної ділянки і займає площу 0,1768 га. За виробничим напрямком вона медотоварна, тобто призначена для одержання продуктів бджільництва (меду, воску бджолиного, прополісу, маткового молочка, бджолиної отрути, збору

* Пасікою називають кілька розміщених поруч вуликів та територію на якій вони розташовані

пилку) для споживання членами особистого селянського господарства та продажу надлишків. Вона включає три ряди розміщених поруч (на підставках не нижче 30 см від землі) 6 вуликів через 3-4 м загальною кількістю 18 штук. Льотний бік вуликів встановлювали на північний схід, щоб на льотки падала тінь, аби не допустити перегрівання вуликів у спекотну погоду. Між рядами передбачена відстань 6-8 м для транспортного обслуговування. На пасіці мають бути резервні вулики (10-15 % від загальної кількості бджолиних сімей) і стільникові рамки (не менше 30 % від загальної кількості рамок).

Пасіка також включає напувалки (зі свіжою і підсоленою водою (0,01%-ний розчин кухонної солі), зимівник, ветеринарний пункт, воскотопку, санпропускник тощо.

На пасіці розміщуються господарські будівлі, які призначені для зберігання машин і механізмів необхідних для функціонування особистого селянського господарства.

Навколо території особистого селянського господарства запроектували однорядну лісосмугу з липи. Відстань між сіянцями в ряду – 3 м. За технологічними умовами особисте селянське господарство огорожене парканом.

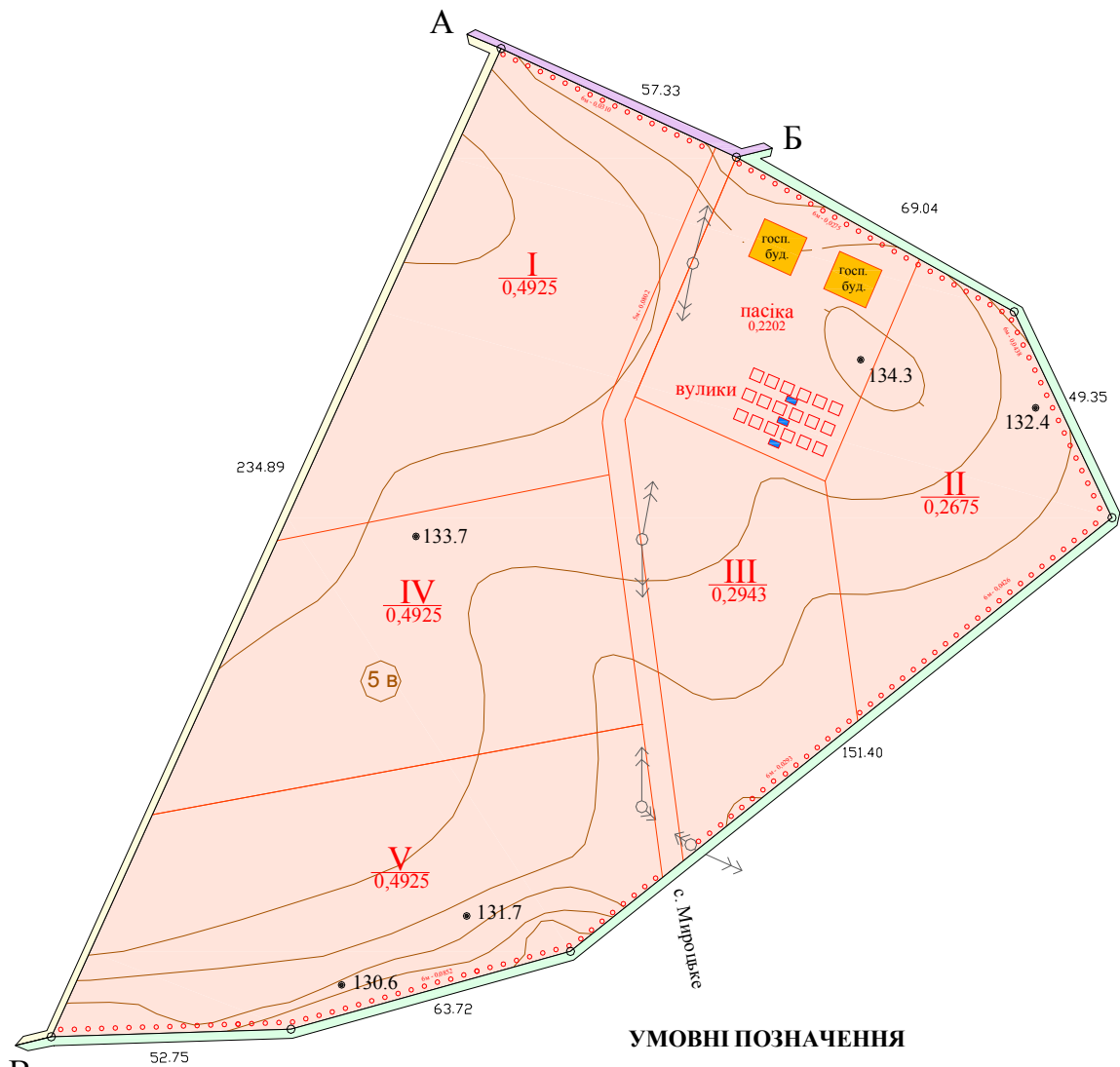
План організації території особистого селянського господарства наведено на рис.

Економічна ефективність проєктованих заходів характеризувалася умовним чистим доходом та рівнем рентабельності бджільництва. Загальна рентабельність галузі бджільництва при здійсненні всіх запропонованих заходів склала 28,6 %, окупність проєкту землеустрою – 5 років.

Екологічна ефективність проєкту землеустрою визначається раціональним використанням та охороною земель, збагаченням довкілля природними ландшафтами, забезпеченням техногенно-екологічної безпеки життєдіяльності людини шляхом обґрунтованих екологічно допустимих рівнів та режимів використання земель.

Соціальна ефективність проєкту землеустрою забезпечується створенням і підтриманням повноцінного життєвого середовища, покращенням умов праці і життя членів особистого селянського господарства.

Межі запроектованих полів сівозмін на місцевості закріплюються знаками встановленого зразка. При наявності на межах полів виражених (твердих) контурів, межові знаки встановлюються тимчасовими. Проєктні межі полів на місцевості визначаються шляхом проорювання між точками їх поворотів.

В

ОПИС МЕЖ

- А землі сумісного використання
- Б землі Миротичкої сільської ради
- В землевласник Бубон В.М.
- А

- пасіка

- господарська будівля

- ЛЕП

- польова дорога

- вулики

III - номер поля сівозміни
0,2943 - площа поля, га

- агровиробнича група ґрунтів

- горизонталі

- лісосмуга

- напувалка

План організації території особистого селянського господарства

III. Графічні матеріали включають:

1. План організації території особистого селянського господарства.
2. План земель, в межах яких діють обмеження та обтяження.
3. План перенесення проекту землеустрою в натуру (на місцевість).

IV. Додатки.

Висновки. Розробка проектів землеустрою, що забезпечують еколого-економічне обґрунтування сівозмін та впорядкування угідь пасічного господарства та інших видів особистого селянського

господарства має надзвичайно важливе значення для розвитку земельних відносин у сільській місцевості, а саме забезпечує створення умов:

- для збалансованого використання ресурсного потенціалу земельних угідь, трудових і матеріальних ресурсів відповідно до визначеної, виходячи з придатності земель, спеціалізації та оптимальних обсягів виробництва;

- для стабільної організації території особистих селянських та фермерських господарств і сільськогосподарського виробництва;

- для комплексного розміщення і використання об'єктів виробничої та інженерної інфраструктури;

- для збереження цінних сільськогосподарських угідь, відтворення і підвищення родючості ґрунтів, поліпшення природних ландшафтів і створення сприятливого екологічного середовища;

- для максимального використання виробничого і природного потенціалу та впровадження адаптивних систем землеробства.

Бібліографічний список: 1. 1. Атлас медоносних рослин України / Л.І. Бондарчук, Т.Д. Соломаха, А.М. Ілляш та ін. – К.: Урожай, 1993. – 272 с. 2. Закон України «Про бджільництво» (із змінами, внесеними згідно із Законом N 586-VI (586-17) від 24.09.2008 р. – ВВР. – 2009. – № 10-11. – 137 с. 3. Закон України «Про землеустрій» від 22.05.2003 № 858-IV. – ВВР. – 2003. – № 36. – 282 с. 4. Закон України «Про особисте селянське господарство» від 15.05.2003 № 742-IV. – ВВР. – 2003. – № 29. – 232 с. 5. Лоїк Г.К., Тарасюк І.Г. Особливості проектів землеустрою землекористувань і землеволодінь пасічних господарств // Землеустрій і кадастр. – 2007. – № 2. – С. 20-24. 6. Порядок реєстрації пасік / Наказ Міністерства аграрної політики України. – № 184/82 від 20.09.2000 р. (зареєстровано в Міністерстві юстиції України 23 жовтня 2000 р. за № 737/4958). 7. Приймак Г.М. Організація пасіки. – К.: Інститут аграрної економіки, 2000. – 460 с. 8. Про затвердження нормативно-правових актів з питань розвитку бджільництва / Наказ Міністерства аграрної політики України. – N 184/82 від 20.09.2000 р. (зареєстровано в Міністерстві юстиції України 23 жовтня 2000 р. за N 736/4957).

Стецюк М.П., Осипчук С.О., Кошель А.О. Методологические основы разработки проектов землеустройства, обеспечивающих эколого-экономическое обоснование севооборотов и благоустройство угодий пчеловодного хозяйства. Предложены методологические основы по разработке проектов землеустройства, обеспечивающих эколого-

экономическое обоснование севооборотов и упорядочение угодий пчеловодного хозяйства.

Stecyuk M., Osipchuk S., Koshel A. Methodological foundations of the development of land management projects that provide ecological and economic assessment of crop rotation and land organization of the beekeeping farms. Methodological foundations for the development of land management projects that provide ecological and economic assessment of crop rotation and land organization of the beekeeping farm are proposed.